

הל' בישול בשבת - [י] החזרה מערב שבת, סמיכה, והחזרה למקום שאין היד סולדת בו
רב דניאל שטיין

א. גמ' שבת (לח.-לח:) - בית הלל אומרים אף מחזירין, אמר רב ששת לדברי האומר מחזירין אפילו בשבת. [פרש"י - ביום המחרת, ולא תימא פלוגתייהו משחשכה, והתם הוא דשרו - משום דמוכחא מילתא דאדעתא דאהדורי לצורך מחר שקיל ליה, אבל ביום לא מוכח דשקיל ליה אדעתא דאהדורי, ובטלה לה הטמנה, והוה ליה כמטמין לכתחלה]. [תוס' ד"ה ד"ה אפילו בשבת - פירש בקונטרס בשבת ביום המחרת ולפ"ז ה"ל למינקט אפי' ביום השבת ולמאי דפרישית דעיקר פלוגתייהו בחול אתי שפיר].

ב. תוס' שבת (לו:) - ד"ה וב"ה אומרים אף מחזירין - אפילו בשבת מחזירין כדאמר בגמרא ולשון נוטלין נמי משמע דבשבת מיירי דבחול לא הוה צריך למיתני נוטלין, ולמאן דאסר להחזיר אסר אפילו בחול לבית הלל כשאינה גרופה ולבית שמאי אפי' בגרופה מדקאמר בגמרא לדברי האומר מחזירין מחזירין אפילו בשבת משמע דעיקר פלוגתא הוי בחול, ועוד מדקדק ר"ת מדקאמר לא יתן עד שיגרופ ואי לא יתן לא יחזיר בשבת הוא איך יגרופ או יקטום בשבת והוה ליה למימר אלא אם כן גרף וקטם אלא בחול נמי אסור להחזיר, וא"ת מה שיעור הוא נותן לאסור בע"ש דהיכא דסלקו בהשכמה פשיטא דשרי להחזיר, ואומר ר"י דמשעה שלא יוכלו להרתחו מבעוד יום אסור להחזיר ומיהו בשבת אפילו רותח אסור להחזיר למאן דאסר דאי לאו הכי מנא ליה דרבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת דילמא קומקומוס של חמין רותח הוה, ועוד אומר ר"י דמצינו למימר דבערב שבת נמי אסור להחזיר אפילו רותח משעה שאם היה קר לא היה יכול להרתח מבע"י.

ג. ר"ן (טו: בדפי הרי"ף) ד"ה וב"ה אומרים - ולא נראה לי כן משום דב"ש לטעמייהו אזלי דבעו בכלהו מלאכות שאדם מתחיל מבעוד יום אם יעשה מקצת מעשה שלהם קודם לחשיכה אבל לב"ה דמתירין בכולן עם השמש כדאיתא בפרקא קמא אפי' אין שהות ביום כדי להתחמם שרי. ומשום הכי אמרינן בגמרא לדברי האומר מחזירין אפילו בשבת משום דלהחזיר סמוך לחשיכה לא איצטריך להו לבית הלל דהא בכל מלאכות כולן הן מתירין עם השמש אלא משום דחזרה דשבת גופיה הוא דאצטריכו לאפלוגי אבל אין הכי נמי דאפילו בשאינה גרופה מבע"י שרי.

ד. רא"ש שבת (פ"ג סי' ב') - כן נמי מבע"י דאסור להחזיר היינו אחר שנגמר בישולה ומניחה עומדת על הכירה עד לערב להחזיק חומה, ואם נטלה אז מן הכירה אסור להחזירה אטו שבת, וכולה חזא גזירה היא, דכיון דאינה מתבשלת עוד על הכירה הוי כתחילת שהייה, ואי שרית להחזיר מבע"י אתי נמי להחזיר משחשיכה, אבל כל זמן שלא נתבשלה כל צרכה נוטל ומחזיר כל היום.

ה. גמ' שבת (לז:) - איבעיא להו מהו לסמוך בה, תוכה וגבה אסור, אבל לסמוך בה שפיר דמי, או דילמא לא שניא.

ו. תוס' שבת (שם) ד"ה מהו - מהו לסמוך באינה גרופה קבעי ואי מתניתין להשהות תנן קא בעי להשהות ולהחזיר ואי להחזיר תנן ושרי להשהות אפי' תוכה וגבה בעי להחזיר ולהשהות היכא שאינו מבושל כמאכל בן דרוסאי.

ז. חי' הרשב"א (שם) ד"ה איבעיא להו - פירוש האי בעיא לכולהו לישני היא, למאן דאמר לשהות תנן קא בעי מהו לשהות בסמיכה ולמאן דאמר להחזיר תנן קא מיבעיא ליה מהו לסמוך בחזרה בשאינה גרופה, ואף על גב דקא מייתי משתי כירות המתאימות דמיירי בשהייה, מינה נשמע לחזרה למאן דאמר להחזיר תנן, וכן אתה מפרש בכולהו אינך דקא מייתי, ודלא כדברי הרב אלפסי ז"ל דאייתי ראייה מהא לפסוק כמאן דאמר לשהות תנן.

ח. רמב"ם (פ"ג שבת ה"י) - וכל שאין מחזירין עליו אין סומכין לו בשבת.

ט. רא"ש שבת (פ"ג סי' א') - כתב ה"ר יונה ז"ל דאי אפשר לומר כן דמדנקט הש"ס תוכה וגבה הוא דאסור וכו' ואי בחזרה איירי לא ה"ל למימר תוכה אלא ה"ל למימר על גבה הוא דאסור אבל לסמוך שפיר דמי או דלמא לא שניא ואין חילוק בין סמיכה לעל גבה אבל בחזרה דתוכה לא מצי למימר לא שניא בין חזרה דתוכה לחזרה דסמיכה דע"כ שניא ושניא דלתוכה אסור להחזיר אפילו בגרופה וקטומה כדאמר רב לא שניא אלא על גבה אבל לתוכה אסור ולסמוך לה מותר דהא על גבה נמי מותר.

י. רמ"א (סי' רנ"ג סעי' ב') - י"א דכל שהוא סמוך לחשיכה וכו' אם הוא סמוך כ"כ שאם נצטנן הקדירה אי אפשר להרתחה מבעוד יום, דינו כמו בשבת עצמו. ויש מקילין בזה, והמנהג להקל, אך טוב להחמיר במקום שאין צורך כל כך.

יא. שו"ע (סי' רנ"ג סעי' א') - ואפילו אינה גרופה (פי' שמשך הגחלים מהתנור) וקטומה (פי' שכסה הגחלים באפר), מותר לסמוך לה קדירה בסמוך חוצה לה. [משנ"ב (ס"ק ט"ו) - י"א (שעה"צ ס"ק י"ט - חידושי רבי עקיבא איגר וכו') דלא שרינן הכא כ"א הסמיכה בע"ש להשהותה משתחשך אבל להחזיר בשבת אסור אפילו בסמיכה וכו', אבל כמה אחרונים (שעה"צ ס"ק כ' - דגול מרבבה) חולקין ע"ז ודעתם דחזרה בסמיכה מותר לכ"ע].

יב. גמ' שבת (מ:) - תנו רבנן מביא אדם קיתון מים ומניחו כנגד המדורה, לא בשביל שיחמו, אלא בשביל שתפיג צינתן.

יג. ר"ן (יט. בדפי הרי"ף) ד"ה תנו רבנן מביא אדם - פרש"י ז"ל לא שיניחם שם עד שיחמו אלא כדי שתפוג צינתן במקצת. נראה מדבריו שאפילו קרוב למדורה ממש במקום הראוי לבשל מותר כדי להפשיר דהיינו כל שלא שהה אותם כ"כ כדי שיתבשלו וכו' ומכל מקום אפילו לדבריו על גבי האש ממש אסור מפני שנראה כמבשל דהא אפילו תבשיל שנתבשל כל צרכו אף על פי שמצטמק ורע לו אסרו להחזיר בכירה שאינה גרופה וקטומה כדאמרין לעיל וכל שכן לתת לכתחלה ואפילו להפשיר אלא ודאי לא התירו כאן אלא כנגד המדורה בלבד.

יד. תוס' שבת (מח.) ד"ה מאי - ונראה לרשב"א דהא דשרינן לתת קיתון של מים כנגד המדורה היינו ברחוק מן המדורה שלעולם לא יוכל לבא לידי בשול אבל בקרוב אסור אפי' להפשיר דילמא משתלי ואתי להניח שם עד שיתבשל.

טו. שו"ע (סי' שי"ח סע' י"ד) - מותר ליתן קיתון של מים או שאר משקים כנגד האש להפיג צנתן, ובלבד שיתנם רחוק מהאש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתהא היד סולדת (פי' מתחממת ונכוית) בו, דהיינו מקום שכריסו של תינוק נכוית בו, אבל אסור לקרבו אל האש למקום שיכול להתחמם שתהא היד סולדת בו, ואפילו להניח בו שעה קטנה שתפיג צנתו, אסור כיון שיכול להתבשל שם.

טז. רא"ש (פ"ג סי' י') - תימה מאי שנא הכא דשרינן להשים קיתון של מים אצל המדורה בשביל שתפיג צינתן ואי לאו משום דמבשל בשבת הוה שרי אפילו יד סולדת בו וכו' ולעיל אסרינן להשים על גבי כירה אף על פי שגרופה וקטומה אף על פי שהתבשיל נתבשל מערב שבת ולית ביה משום בשול וכו'. וי"ל דיש לחלק בין להשים על גבי כירה למדורה דהא קדירה על גבי כירה אסור אבל אצל המדורה שרי משום דדמי לסומך ושרי.

יז. חזון איש (סי' ל"ז אות ח') - ויש להסתפק אם סמוך לפיו אין יס"ב ובעמקו יס"ב אי מותר להחזיר, ומסתבר דאסור שאין למסו לכל אחד תורתו בידו ואין כאן מחיצה המגדרת בין מקום האסור למקום המותר.

יח. ס' הלכות שבת תשובות הגרמ"פ ז"ל (סוה"ס אות ל"ט) - ועל האט פלייט או האט טריי אם א"א להתבשל שם אז מותר להעמיד קדירה חמה אם אין שם אלא מדה אחת להחום ואם יש שתי מדות אסור.

יט. רמ"א (סי' רנ"ג סע' ה') - ויש מתירין ליתן לתוך תנור שאפו בו מבעו"י וכו' ואין לחוש לבישול וכו' ויש מחמירין ואם החום כל כך בתנור שהיד סולדת בו אסור. [משנ"ב (ס"ק צ"ב-צ"ג) - ומיהו דוקא כשיש חום בתנור שהיד סולדת בו דאל"ה אין עליו שם תנור שהוסק כלל. 'ואם החום' צ"ל שאם החום וכו' דאל"ה אפילו להיש מחמירין שרי].